

بررسی روند مصرف بنزین در ایران و تاثیر سهمیه بندی و خودروهای گازسوز بر آن (۱۳۶۰ تا ۱۳۹۳)

بهروز پیری‌ایران‌شاهی^۱، حامد یوسفی^۲

^۱ کارشناسی ارشد اقتصاد نفت و گاز، دانشگاه صنعت نفت، behroozpiri1372@gmail.com

^۲ کارشناسی ارشد اقتصاد نفت و گاز، دانشگاه صنعت نفت، hamedyosefi9403511@yahoo.com

چکیده

در این مقاله برای تعیین عوامل موثر بر مصرف بنزین در بخش حمل و نقل ایران و بررسی خصوصیات کوتاه مدت و بلند مدت تقاضای بنزین در دوره زمانی ۱۳۶۰-۱۳۹۳ از روشهای حداقل مربعات خطی و مدل تصحیح خطای برداری (ECM) استفاده شده است. نتایج نشان داده است که متغیرهای درآمد، مصرف بنزین، قیمت حقیقی بنزین، سرانه خودرو و تعداد جایگاه CNG مانا از درجه یک هستند، همچنین متغیرها دارای رابطه بلند مدت و هم انباشته هستند. کشش قیمتی و درآمدی بنزین در بلند مدت به ترتیب ۰/۰۸- و ۰/۳۹+ است. همچنین کشش قیمتی کوتاه مدت ۰/۰۵- و کشش درآمدی کوتاه مدت به دلیل عواملی چون کاهش درآمد ملی در چند سال اخیر و فزاینده بودن مصرف بنزین یعنی حرکت خلاف هم این دو متغیر در چند سال پایانی دوره مورد بررسی بی معنی بوده است. سرعت تعدیل الگو ۰/۷۰ برآورد شده است و این به این معنی است که هر سال ۷۰ درصد از عدم تعادل ایجاد شده در دوره قبل تعدیل می شود. یعنی تقریباً در حدود ۹۷ درصد از تعدیل تقاضا بعد از ۳ دوره اتفاق می‌افتد. از آنجایی که با فرض ثابت بودن سایر شرایط رابطه ضعیفی میان قیمت حقیقی و مصرف بنزین وجود دارد، تغییرات قیمتی به تنهایی اثر چندانی روی مصرف ندارند و باید همراه با سیاست گذاری قیمتی از شیوه‌های مختلف دیگر مانند کاهش عمر متوسط خودروها و گاز سوز کردن وسایل نقلیه بنزین سوز ... به صورت همزمان استفاده کرد.

واژه های کلیدی: تابع تقاضای بنزین، مصرف بنزین، مدل تصحیح خطای برداری

مقدمه

مقاله علاوه بر قیمت بنزین و درآمد ما به بررسی اثرات متغیرهای تعداد جایگاه CNG (که با توجه به وجود ۳/۱ میلیون خودرو گازسوز شرکتی در ناوگان حمل و نقل کشور در سال ۹۲ دارای اهمیت است)، سرانه خودرو (نسبت تعداد خودرو به جمعیت که در آن هر موتور سیکلت یک ششم خودرو حساب شده است) و متغیر موهومی سالهای سهمیه بندی که به نظر می‌رسد بر روی میزان مصرف تاثیر گذار بوده است، می‌پردازیم. برای جمع آوری این داده های این متغیرها از گزارشات شرکت پخش و پالایش، ترازنامه انرژی، اطلاعات سازمان آمار، بانک مرکزی، سازمان ثبت احوال کشور و موسسه شایگان استفاده کرده‌ایم.

به طور کلی بررسی عوامل تاثیر گذار بر مصرف بنزین از چند جهت دارای اهمیت است که مهمترین آنها عبارتند از:
 ۱. دولت عمده درآمدهای مالیاتی و سایر در آمد های خود را به صورت یارانه برای کنترل قیمت‌ها می‌پردازد، در حالی که اهمیت

یکی از مهمترین بخش های اقتصادی کشور بخش حمل و نقل است که اهمیت زیاد آن به دلیل وابستگی شدید سایر بخش های اقتصادی کشور به این بخش است.^{۱۰} این بخش سهم بسیار زیادی در مصرف بنزین کشور داشته است و تقریباً تمام مصرف بنزین کشور در این بخش صورت می‌گیرد (تقریباً ۹۹ درصد)، که این میزان بنزین مصرفی نیمی از کل انرژی مورد استفاده بخش حمل و نقل را شامل میشود این امر نقش برجسته بنزین را در حمل و نقل نشان می‌دهد.^{۱۳} مصرف فزاینده بنزین معضلی برای اقتصاد است و در اتخاذ سیاست‌های زیست محیطی اهمیت دارد.

هدف این مقاله بررسی کردن عوامل تاثیر گذار روی مصرف بنزین در ایران و اندازه گیری کشش قیمتی، درآمدی و کشش سایر متغیرها نسبت به تقاضا در کوتاه مدت و بلند مدت است. در این